

Οι πολιτιστικοί σύλλογοι ως «διαχειριστές» του πολιτισμού: Το παράδειγμα του πολιτιστικού συλλόγου «Ορεστιάδα» της Νέας Ορεστιάδας

Χατζηδημητρίου, Ε.*¹, Φιλίππου, Φ.¹, Πίτση, Α.¹, Μασάδης, Γ.¹, Κούπανη, Α.¹, Σαμαρά, Ε.²

¹Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

²25ο Γυμνάσιο Κατερίνης

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι δεκαετίες '50 & '60 θεωρούνται δεκαετίες-ορόσημο για την ελληνική κοινωνία. Ο αγροτικός κόσμος εγκαταλείπει την ύπαιθρο και εγκαθίσταται στις πόλεις. Η μετακίνηση του αγροτικού πληθυσμού στα αστικά κέντρα είχε επιπτώσεις και στη συγκρότηση της συλλογικής ταυτότητας του Έλληνα αφού καθοριστικός παράγοντας διαμόρφωσής της αποτελεί το είδος της κοινωνίας μέσα στην οποία είναι ενταγμένο το άτομο. Σκοπός της έρευνας ήταν να διερευνηθεί αν και σε ποιο βαθμό οι δραστηριότητες του συλλόγου «Η Ορεστιάδα» συμβάλλουν στη συγκρότηση-ενδυνάμωση της συλλογικής ταυτότητας των Καραγατσιανών - Ανδριανουπολιτών σήμερα. Για τη συγκέντρωση και την ανάλυση των δεδομένων της έρευνας χρησιμοποιήθηκε η ποιοτική μέθοδος συλλογής και ανάλυσης των δεδομένων. Οι πλέον σημαντικές δραστηριότητες του συλλόγου είναι: η τακτική έκδοση εφημερίδας, η έκδοση βιβλίων που σχετίζονται με το Καραγάτς, η λειτουργία ερευνητικού κέντρου με την ονομασία «Η Αδριανούπολις», η λειτουργία βιβλιοθήκης και η πραγματοποίηση χορών και εκδρομών που έχουν ως στόχο τη σύσφιξη των σχέσεων των μελών. Συμπερασματικά θα λέγαμε ότι ο κοινός τόπος καταγωγής, ως αφορμή για τη δημιουργία και τη λειτουργία του συλλόγου και στη συνέχεια οι δραστηριότητές του, άσχετα αν αυτές μπορεί να θεωρηθούν μέρος της λόγιας παράδοσης, συμβάλλουν σε σημαντικό βαθμό τόσο στη διαμόρφωση όσο και στην ενδυνάμωση αυτής της ιδιότυπης συλλογικής-πολυπολιτισμικής ταυτότητας.

Λέξεις κλειδιά: κοινωνική εξέλιξη, συλλογική ταυτότητα, χορευτική ταυτότητα, χορευτικοί σύλλογοι.

Εισαγωγή

Η δημιουργία μιας μεγάλης και ενιαίας εσωτερικής αγοράς, ως αποτέλεσμα της αύξησης του πληθυσμού, που επήλθε με την οριστική οριοθέτηση των συνόρων του σύγχρονου ελληνικού καθώς και η καθιέρωση ενός θεσμικού πλαισίου, που διευκόλυνε τον κρατικό παρεμβατισμό στην οικονομία (Μουζέλης, 1987), συνέβαλαν στον αστικό εκσυγχρονισμό της ελληνικής κοινωνίας μέσω των θεσμικών και νομικών πλαισίων που δημιούργησαν (Τσοτσόρος, 2001).

Η εκβιομηχάνιση της αγροτικής παραγωγής ώθησε τους εργαζόμενους να αναζητήσουν απασχόληση σε μεγάλες πόλεις, με αποτέλεσμα την εντατικοποίηση της αστικοποίησης, ιδιαίτερα

Διεύθυνση αλληλογραφίας:

Ευγενία Χατζηδημητρίου
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού
Πανεπιστημιούπολη, 69100 Κομοτηνή

E-mail:

eyg_eniaxatz@hotmail.com

μετά τα μέσα του 19^{ου} αιώνα, και τη δημιουργία μιας μικρής αστικής τάξης των πόλεων (Τσουκαλάς, 1985). Σε αυτό συμβάλλουν όχι μόνο οι απαιτήσεις της οικονομικής ανάπτυξης αλλά και ευρύτερες κοινωνικές και ψυχοκινητικές αιτίες που προκαλούν αλλαγή ρόλων και κοινωνικών θέσεων. Επειδή αυτή η μετακίνηση ανθρώπων δεν ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις μιας δομικά μεταβαλλόμενης κοινωνίας ο Φίλιας (1999) την αποκαλούσε «νόθα αστικοποίηση».

Ιδιαίτερα, με το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου, παρατηρείται μια επιταχυνόμενη εγκατάλειψη των αγροτικών περιοχών και μια καθολική τάση αστικοποίησης, η οποία προκάλεσε, στις περισσότερες επαρχίες της χώρας, την ολοκληρωτική κατάρρευση του μέχρι τότε υπάρχοντος τρόπου ζωής (Φίλιας, 1999). Η πόλη, αποτελεί, πλέον, το επίκεντρο και κυριαρχεί επί της υπαίθρου μεταβιβάζοντας τον τρόπο ζωής και τις αξίες της στην ύπαιθρο. Με τον τρόπο αυτόν το ελληνικό πολιτισμικό σύστημα, από το τέλος του 2^{ου} Παγκοσμίου Πολέμου και μετά, χαρακτηρίζεται από μια τάση ενοποίησης της αγροτικής ζωής και της ζωής των αστικών κέντρων (Βαρβούνης, 1997).

Η άνοδος της αστικής τάξης προκάλεσε την ανατροπή των όρων της κοινωνικής και ιδεολογικής ομοιογένειας που αποτελούσαν τη βάση του λαϊκού πολιτισμού. Ο κόσμος της υπαίθρου εξοικειώνεται με τον αστικό τρόπο ζωής και αυτό έχει επιπτώσεις στη νοοτροπία και στον προσανατολισμό του. Αυτό επιτείνεται και από την επιθυμία του να αποτινάξει τον προηγούμενο τρόπο ζωής και να μεταβληθεί σε άνθρωπο της πόλης (Μαντζούκας, 2008).

Δεδομένου ότι το είδος της κοινωνίας στο οποίο εντάσσεται το άτομο είναι καθοριστικός παράγοντας διαμόρφωσης της συλλογικής ταυτότητας, η μετανάστευση των ελλήνων αγροτών στις πόλεις είχε επιπτώσεις στη συγκρότηση της συλλογικής τους ταυτότητας. Η γεωγραφική απομόνωση, το ιδιαίτερο ιστορικό παρελθόν, οι τοπικές παραδόσεις αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες σχηματισμού μιας ισχυρούς και ομογενοποιημένης κοινής ταυτότητας (Παρασκευόπουλος, 1983). Αντίθετα, ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά της σημερινής μεταμοντέρνας κοινωνίας είναι ο υψηλός βαθμός διαφοροποίησης. Οι έντονες κοινωνικές και ιδεολογικές αλλαγές μετατοπίζουν και πολλές φορές καταργούν τα όρια, μεταβάλλοντας έτσι το κοινωνικό τοπίο και τις κοινωνικές σχέσεις (Μαντζούκας, 2008). Οι κοινωνικές ομάδες, πλέον, δεν έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης στις πολιτισμικές πρακτικές που τόνωναν την ύπαρξη και την ιδιαίτερη πολιτισμική τους διαδρομή (Melucci, 1994). Αυτό είχε διαλυτικές επιπτώσεις στην αίσθηση της ενότητας της κοινότητας καθώς και στις σχέσεις προτύπων αλληλοαναγνώρισης.

Η αναζήτηση της ταυτότητας σήμερα πραγματοποιείται με όρους ατομικής πρωτοβουλίας παρά μέσω συλλογικών δεσμών (Ψημίτης, 2000) αφού η συλλογική δράση έχει αποσυνθετηθεί και οι συλλογικές εγγυήσεις έχουν υποχωρήσει. Η αλλαγή των συνθηκών, μέσα από τις οποίες το άτομο αντλούσε βιωματικά τις εμπειρίες του, καθώς και η ταχύτατη και συνεχής αλλαγή των πολιτιστικών προτύπων παρέχουν τη δυνατότητα στο άτομο να έχει πολλές και διαφορετικές επιλογές (Ψημίτης, 2000). Το άτομο, πλέον, συμμετέχει σε πολλές και διαφορετικές συλλογικότητες και καλείται να υποδυθεί ασύμβατους ρόλους. Αυτό, όμως, προκαλεί κρίση στην ταυτότητα τόσο σε ατομικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο και η διατήρηση μιας συνεκτικής ταυτότητας καθίσταται προβληματική (Ψημίτης, 2000).

Η πολιτιστική ομογενοποίηση και οι προσπάθειες δημιουργίας μιας οικουμενικής ταυτότητας σαφώς και προκαλεί κρίση στη συγκρότηση των τοπικών ταυτοτήτων. Αυτή, όμως, η κρίση δημιουργεί με τη σειρά της μια απάντηση-αυτοάμυνα της τοπικής ταυτότητας, η οποία απειλείται με εξαφανισμό, στις προσπάθειες της πολιτισμικής ομογενοποίησης. Ένας είδος αυτοάμυνας είναι και οι διάφορες συσπειρώσεις που δημιουργούνται με κέντρο αναφοράς τις παραδοσιακές πολιτισμικές ταυτότητες και οι οποίες έρχονται σε αντιπαράθεση με τις νεωτερικές τάσεις. Τα τελευταία χρόνια

οι διάφοροι σύνδεσμοι των εθνοτοπικών ομάδων αναλαμβάνουν το βάρος της τόνωσης της τοπικής ταυτότητας και ιδεολογίας μέσα από την αναβίωση διαφόρων μορφών της παραδοσιακής ζωής καθώς και με διάφορες άλλες δραστηριότητες.

Σύμφωνα με τον Μάνο (2010) «Οι πολιτιστικοί σύλλογοι αποτελούν έναν θεσμό που εμπίπτει σε μια ευρεία κατηγορία συλλογικών ενώσεων ατόμων, τα οποία έχουν την ιδιότητα του μέλους και αναπτύσσουν εθελοντική δράση και παρουσία». Οι δραστηριότητές τους αναγνωρίζονται νομικά, εκπορεύονται από το καταστατικό τους και διοικούνται από το διοικητικό συμβούλιο το οποίο και εκλέγεται με ψηφοφορία στην οποία δύνανται να συμμετέχουν όλα τα μέλη του συλλόγου.

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η λειτουργία των συλλόγων στηρίζεται στο καταστατικό του το οποίο θα μπορούσαμε να το παρομοιάσουμε με το σύνταγμα αφού εδώ μέσα περιέχονται όλοι οι κανόνες που ρυθμίζουν όλα τα ζητήματα της λειτουργία τους. Οι λόγοι και ως εκ τούτου οι στόχοι ίδρυσης ενός συλλόγου μπορεί να είναι πολιτιστικοί και αφορούν στη διάσωση και διατήρηση της τοπικής παράδοσης καθώς στην πνευματική και στην ηθική καλλιέργεια των μελών του, κοινωνικοί και να αφορούν στην ανάπτυξη και στη σύσφιξη των σχέσεων μεταξύ των μελών του σωματείου και στην αλληλοβοήθεια, κοινωφελείς μέσω των οποίων επιδιώκεται η συντήρηση, ο εξωραϊσμός και η προστασία του περιβάλλοντος του τόπου καταγωγής και τέλος οι τουριστικοί που αποβλέπουν στην τουριστική ανάπτυξη της ιδιαίτερης πατρίδας τους.

Η εργογραφία των κοινωνικών επιστημόνων που αφορά τους συλλογικούς θεσμούς, στους οποίους ανήκουν και οι πολιτιστικοί σύλλογοι, μπορεί να θεωρηθεί περιορισμένη αφού μόλις τα τελευταία χρόνια οι κοινωνικοί επιστήμονες ασχολήθηκαν με τους φορείς αυτούς και τις δραστηριότητές τους (Μάνος, 2010).

Οι Schrover & Vermeulen (2005) και Predeli (2008) μελετώντας τους συλλόγους που δημιουργούν οι μετανάστες διερευνούν τις πρακτικές με τις οποίες αυτοί συμβάλλουν στην ενεργοποίηση και συμμετοχή των μεταναστών, στη διαμόρφωση των πολιτικών και της λήψης των αποφάσεων που αφορούν την κοινωνική τους ένταξη, τους τρόπους με τους οποίους επιτυγχάνουν την πολιτική τους ενσωμάτωση και τις διάφορες δράσεις που αναπτύσσουν για να παράσχουν οποιαδήποτε βοήθεια στα μέλη τους αλλά και στις κοινότητες καταγωγής τους που ζουν στις χώρες προέλευσής τους.

Όσον αφορά στον ελληνικό χώρο, οι πρώτες έρευνες αφορούν εσωτερικούς μετανάστες από την Αμοργό (Sutton, 1983) και την Ανάφη (Kenna, 1992) στην Αθήνα. Η Sutton ισχυρίζεται ότι για να γίνει κατανοητή η λειτουργία τους αυτή πρέπει να εξεταστούν οι κοινωνικές αλλαγές που παρατηρούνται στην Ελλάδα την εποχή αυτή με αφορμή την εσωτερική μετανάστευση και το αποτέλεσμα αυτής την αστικοποίηση. Η δε Kenna εστιάζει την προσοχή της στις διεργασίες που λαμβάνουν χώρα εντός του συλλόγου και στα αποτελέσματα που έχουν αυτές στη διαμόρφωση των σχέσεων με τον τόπο καταγωγής των.

Σύμφωνα με τον Νιτσιάκο (1995), οι σύλλογοι συμβάλλουν στην κατασκευή της συλλογικής μνήμης και στην ιδέα του κοινού παρελθόντος ενώ η Aspraki (2004) τους αντιμετωπίζει ως πολυσύνθετους χώρους κοινωνικών διεργασιών μέσα από τις οποίες έχουμε τη δυνατότητα να διερευνήσουμε τους τρόπους διαπραγμάτευσης και συγκρότησης της συλλογικής ταυτότητας. Ο Πανόπουλος (2006) μελετά στο πώς επιδρούν στη ανανοηματοδότηση του τόπου καταγωγής η εφαρμογή πρακτικών και δράσεων από συλλόγους με έδρα αστικά κέντρα.

Η Δέλτσου (2004) στην έρευνά της με κεντρικό θέμα την πολιτική δράση των ποντιακών σωματείων της Βόρειας Ελλάδας προσπαθεί να απαντήσει σε ερωτήματα όπως «με ποιον τρόπο οι ποντιακοί σύλλογοι τοποθετούνται στη σχέση ανάμεσα στον τοπικό και εθνικό λόγο;», «με ποιους

τρόπους και ποια μέσα συμβάλλουν στη συγκρότηση της εθνικής ταυτότητας σε τοπικό επίπεδο;» και « πώς διαμορφώνονται οι σχέσεις των Ποντίων με την κεντρική εξουσία;».

Ιδιαίτερα σημαντικός αποδεικνύεται ότι αποβαίνει ο παρεμβατικός ρόλος των πολιτιστικών συλλόγων όσον αφορά στην πολιτιστική και κοινωνική ζωή των τοπικών κοινωνιών ως αποτέλεσμα της διπλής δράσης τους. Αφενός συντηρούν εξωτερικές, κατά κύριο λόγο, εκδηλώσεις της παραδοσιακής ζωής και αφετέρου τις αναπαράγουν στα πλαίσια του φολκλορισμού (Filippou, 2014; 2015; 2016). Οι πολιτιστικοί σύλλογοι, ασχολούμενοι με τα πολιτιστικά δρώμενα μιας περιοχής, επεμβαίνουν στην πολιτισμική παραγωγή της περιοχής και μέσα από αυτή την επέμβαση γίνονται διακριτές, έμμεσα μεν με σαφήνεια δε, οι σύγχρονες αλλαγές και οι πολιτισμικοί μετασχηματισμοί (Βαρβούνης, 1995; Filippou, 2016). Ως εκ τούτου γίνεται εύκολα κατανοητό ότι η δράση των πολιτιστικών φορέων αποβαίνει καταλυτικός παράγοντας που επεμβαίνει με πολλούς τρόπους στον παραδοσιακό πολιτισμό μιας περιοχής και συμβάλλει στη μεταλλαγή και την προσαρμογή του στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα.

Σκοπός της έρευνας ήταν να διερευνηθεί αν και σε ποιο βαθμό οι δραστηριότητες του συλλόγου απογόνων Καραγατσιανών - Ανδριανουπολιτών «Η Ορεστιάδα» συμβάλλουν στη συγκρότηση-ενδυνάμωση της συλλογικής ταυτότητας των απανταχού Καραγατσιανών - Αδριανουπολιτών σήμερα.

Μέθοδος

Συμμετέχοντες

Η έρευνα αποτελεί περιπτώσιολογική μελέτη (study case). Αφορά στον Σύλλογο απογόνων Καραγατσιανών-Ανδριανουπολιτών «Η Ορεστιάδα» της Νέας Ορεστιάδας του ν. Έβρου.

Συλλογή των δεδομένων

Η συλλογή των απαραίτητων για την έρευνα δεδομένων πραγματοποιήθηκε με βάση τις αρχές της εθνογραφικής μεθόδου (Γκέφου- Μαδιανού, 1999; Kaerpler, 1999) και βασίστηκε στη χρήση πρωτογενών και δευτερογενών πηγών. Οι πρωτογενείς πηγές αφορούν στην επιτόπια έρευνα με τη μορφή της συμμετοχικής παρατήρησης από την πλευρά της ερευνήτριας (Λυδάκη, 2001) και βασίστηκε στην ημι-δομημένη ή εντοπισμένη μη δομημένη συνέντευξη δηλαδή τη συγκέντρωση υλικού με εστίαση στις μαρτυρίες πληροφορητών η μνήμη των οποίων αποδεικνύεται ιδιαίτερα ισχυρή όταν αναφέρονται σε βιωματικές καταστάσεις (Thompson, 2002). Παράλληλα με τις πρωτογενείς πηγές μελετήθηκαν και δευτερογενείς πηγές. Η συλλογή των δεδομένων από δευτερογενείς πηγές στηρίχθηκε στις αρχές της αρχειακής εθνογραφικής έρευνας (Γκέφου-Μαδιανού, 1999) και με τη μέθοδο αυτή αξιοποιήθηκε το πληροφοριακό υλικό που κρίθηκε απαραίτητο και χρήσιμο για τις ανάγκες της έρευνας.

Ανάλυση των δεδομένων

Για την ανάλυση των δεδομένων της έρευνας αξιοποιήθηκε το μεθοδολογικό μοντέλο της συγκρότησης των συλλογικών ταυτοτήτων. Σύμφωνα με τον Erikson (1974) «...η αίσθηση της ταυτότητας σημαίνει να είσαι ένα με τον εαυτό σου καθώς μεγαλώνεις και αναπτύσσεσαι. Σημαίνει, επίσης, την ίδια στιγμή μια αίσθηση συγγένειας με την αντίληψη μιας κοινότητας ως μιας οντότητας ενιαίας με το μέλλον της, την ιστορία ή τη μυθολογία της».

Οι αναφορές στο παρελθόν αποτελούν σημαντικό παράγοντα συγκρότησης της συλλογικής ταυτότητας μιας ομάδας καθώς και της διαπραγμάτευσης της θέσης της στον ευρύτερο κόσμο

(Δημητρίου-Κοτσώνη & Δημητρίου, 1996). Ο τόπος καταγωγής, ως μνήμη και η ύπαρξη μιας κοινής μακρόχρονης παράδοσης και πολιτισμικής συνέχειας όχι μόνο συνδέουν τα μέλη μιας ομάδας με αμοιβαίους δεσμούς, όχι μόνο εκφράζουν και επιβεβαιώνουν την ύπαρξη μιας συλλογικής ταυτότητας αλλά επιπλέον ενισχύουν τη συγκρότησή της (Ιντζεσίλογλου, 2000). Όταν, μάλιστα, αναφερόμαστε σε εθνοτοπικές ομάδες, εκτός από το κοινό παρελθόν, σημαντικό παράγοντα κοινωνικοψυχολογικής αίσθησης ταύτισης αποτελεί και ο ιδιαίτερος τρόπος ένταξής της στην ευρύτερη ελληνική κοινωνία σε οικονομικό, πολιτισμικό και ιδεολογικό επίπεδο (Βεργέτη, 2000).

Αποτελέσματα – Συμπεράσματα

Ο χώρος λειτουργίας του συλλόγου

Ο Σύλλογος απογόνων Καραγατσιανών – Αδριανουπολιτών «Η Ορεστιάδα» εδρεύει από την ίδρυσή του έως και σήμερα, στην Νέα Ορεστιάδα. Πρόκειται για μια νέα και αμιγώς προσφυγική πόλη, με διάρκεια ζωής που μόλις ξεπερνά τα 90 χρόνια αφού άρχισε να δημιουργείται το 1923. Πιο συγκεκριμένα, ιδρύθηκε στις 12 Αυγούστου 1923 από πρόσφυγες προερχόμενους από την Αδριανούπολη και το Καραγάτς.

Η Αδριανούπολη, η οποία σήμερα βρίσκεται στην πλευρά της Τουρκίας, λόγω της τοποθεσίας της παρουσίαζε ιδιαίτερη ανάπτυξη στον τομέα του εμπορίου. Θεωρούνταν το εμπορικό κέντρο της Θράκης. Εξαγωγές πραγματοποιούνταν σε πολλές πόλεις της Ευρώπης όπως Αγγλία Γαλλία και Αίγυπτο. Επιπλέον, παρουσίαζε πολύ μεγάλη άνθηση στον τομέα της παιδείας και ιδιαίτερα κατά το χρονικό διάστημα 1821- 1922 οπότε και λειτουργούν τα εκπαιδευτήρια Ζάππειο Παρθεναγωγείο, το Ελληνικό Γυμνάσιο Αδριανούπολης, το οποίο λειτουργούσε ανελλιπώς μέχρι και το 1922, η Ελληνική κεντρική Σχολή. Σύμφωνα με στοιχεία του 1907, στην Αδριανούπολη λειτουργούσαν 97 ελληνικά σχολεία με 9.154 μαθητές/τριες.

Η πόλη της Αδριανούπολης χαρακτηριζόταν από πολυπολιτισμικότητα διότι συμβίωναν στην ίδια περιοχή άνθρωποι από διαφορετικές εθνικότητες. Έλληνες, Άγγλοι, Γάλλοι, Γερμανοί, Βούλγαροι, Αρμένιοι, Τούρκοι κ.α. ζούσαν όλοι μαζί χωρίς προβλήματα. Η Αδριανούπολη χωριζόταν σε 7 προάστια εκ των οποίων το πιο σημαντικό και αυτό που παρουσίαζε την μεγαλύτερη ανάπτυξη ήταν το Καραγάτς. Το προάστιο του Καραγάτς ήταν η πόλη που φιλοξένησε τους Έλληνες πρόσφυγες από την Αδριανούπολη για το χρονικό διάστημα 1922-1923 ύστερα από την υπογραφή της Συνθήκης των Σεβρών. Το Καραγάτς κατοικούνταν από Έλληνες, δυτικοευρωπαίους αλλά και Αρμένιους και Εβραίους. Τούρκοι δεν υπήρχαν και για τον λόγο αυτό δεν υπήρχαν καθόλου τζαμιά και οι κάτοικοι του ασχολούνταν με τη γεωργία αλλά και με αστικά και βιοτεχνικά επαγγέλματα. Εδώ οι πλούσιοι Έλληνες διατηρούσαν εξοχικές κατοικίες και τις Κυριακές έκαναν περιπάτους με τους Ευρωπαίους αλλά και τους άλλους ξένους που ζούσαν στην Αδριανούπολη. Μεγάλη οικονομικά άνθηση γνώρισε μετά το 1872, καθότι τη χρονιά εκείνη κατασκευάστηκε ο Σιδηροδρομικός Σταθμός της Αδριανούπολης. Ο σταθμός φτιάχτηκε στο Καραγάτς προκειμένου να μην κατασκευαστούν δυο γέφυρες στον Τούντζα και τον Έβρο λόγω του μεγάλου κόστους που θα είχε μια τέτοια κατασκευή. Χάρη στον σταθμό υπήρχε πλέον επικοινωνία με τη Βιέννη και την Κωνσταντινούπολη.

Τα δύο χρόνια που ακολούθησαν της υπογραφής της Συνθήκης των Σεβρών (10 Αυγούστου 1920) θεωρούνται χρόνια ειρήνης για την περιοχή της Αδριανούπολης και για την υπόλοιπη Θράκη γιατί φαινομενικά έδειχνε πως είχε λυθεί το Ανατολικό Ζήτημα και τα πράγματα κυλούσαν ομαλά. Όμως μετά την υπογραφή της συνθήκης της Λωζάννης στις 24 Ιουλίου 1923 οι κάτοικοι του Καραγάτς και μαζί τους όσοι είχαν αναγκαστεί να εγκαταλείψουν την Αδριανούπολη νωρίτερα, έπρεπε να ακολουθήσουν τον δρόμο της προσφυγιάς, να αφήσουν τα σπίτια τους και να έρθουν να

εγκατασταθούν πλέον στην Ελλάδα. Υπολογίζεται πως στην περιοχή ως το τέλος Σεπτεμβρίου του 1923 έφτασαν περίπου 1700 πρόσφυγες, ανάμεσα τους Αρμένιοι και Εβραίοι που κατοικούσαν στο Καραγάτς και την Αδριανούπολη και μέχρι τις 31 Ιουλίου του 1927 υπολογίζεται πως εγκαταστάθηκαν 2.446 οικογένειες. Η επιλογή της συγκεκριμένης τοποθεσίας για να ιδρυθεί η καινούργια πόλη έγινε από μια επταμελή επιτροπή στις 4 Ιουλίου 1923.

Η πόλη της Νέας Ορεστιάδας βρίσκεται στα βόρεια της Θράκης και σήμερα ο πληθυσμός του δήμου Ορεστιάδας, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της απογραφής του 2011, ανέρχεται στους 37.530. Το αρχικό σχέδιο της πόλης εκπόνησε ο Γεώργιος Μαγκλής, ο οποίος για να το φτιάξει είχε ως πρωταρχικό του μέλημα την υπόδειξη που του είχε κάνει ο Γενικός τότε Διοικητής Θράκης Σπύρος Δάσιος. Όραμα του Δάσιου ήταν η Ορεστιάδα να γίνει η καινούργια Αδριανούπολη, να γίνει η συνέχειά της. Γι' αυτό το λόγο η Νέα Ορεστιάδα κατασκευάστηκε στα πρότυπα της Αδριανούπολης.

Το προφίλ του συλλόγου

Ο Σύλλογος Απογόνων Καραγατσιανών και Αδριανουπολιτών «Η Ορεστιάδα» ιδρύθηκε στις 20 Μαΐου 2003 και πρόκειται για έναν σχετικά νέο σύλλογο με μεγάλη όμως δραστηριότητα. Τη δημιουργία του την οφείλει σε 52 άτομα, απόγονους Καραγατσιανών και Αδριανουπολιτών, τα οποία συγκεντρώθηκαν την παραπάνω ημερομηνία και κατόπιν συζητήσεων πήρανε, τελικά, την απόφαση για την ίδρυσή του. Οι συζητήσεις αφορούσαν τη χρησιμότητα ή όχι της δημιουργίας του συλλόγου. Το επιχείρημα των ατόμων που υποστήριζαν τη δημιουργία του ήταν ότι η λειτουργία ενός συλλόγου θα έδινε τη δυνατότητα και θα βοηθούσε στο να αποκτήσουν και πάλι συνοχή και επικοινωνία όσοι κατάγονταν από τις δύο αυτές περιοχές

Τα μέλη που απαριθμεί υπολογίζονται περίπου σε 500 και δυνατότητα εγγραφής δίνεται μόνο σε όσους έχουν έρθει από τις περιοχές του Καραγάτς και της Αδριανούπολης, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει και το καταστατικό του Συλλόγου. Πιο συγκεκριμένα στο άρθρο 4 του καταστατικού αναφέρει « Μέλη του συλλόγου μπορούν να εγγραφούν πρόσφυγες και απόγονοι προσφύγων από την Ορεστιάδα (Καραγάτς) και την Αδριανούπολη, που εγκρίνουν ανεπιφύλακτα το καταστατικό του, χωρίς διάκριση φύλου και εθνικότητας, χρηστοί και ευπόληπτοι, θερμοί υποστηρικτές της ιδέας προαγωγής και διατήρησης των ηθών και εθίμων της Ορεστιάδας (Καραγάτς) και Αδριανούπολης γενικότερα.».

Όλες οι δραστηριότητες του συλλόγου σε γενικές γραμμές αφορούν την ανάδειξη της περιοχής και των ανθρώπων της και στο να μπορέσουν τα μέλη του να έρθουν πιο κοντά και να αποκτήσουν στενότερες σχέσεις. Οι δραστηριότητες που πραγματοποιούνται με ευθύνη του συλλόγου είναι: η τριμηνιαία έκδοση εφημερίδας. Η εφημερίδα, σύμφωνα με τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου του Συλλόγου, αποτελεί ένα πολύ σημαντικό μοχλό επικοινωνίας του συλλόγου με τα μέλη του, όχι μόνο τοπικά αλλά και με μέλη από άλλες περιοχές. Για παράδειγμα στη Θεσσαλονίκη στέλνονται 250 εφημερίδες, στην Αθήνα περίπου 300 φύλλα και πολύ περισσότερα σε άλλες περιοχές της Ελλάδας. Τα θέματα με τα οποία ασχολείται είναι κάθε άλλο παρά πολιτικά. Μέσα γράφονται κάποια ιστορικά θέματα που αφορούν τη Θράκη και πιο συγκεκριμένα την περιοχή, ιατρικά θέματα σε συνεργασία με γιατρούς, παλαιό φωτογραφικό υλικό που περιλαμβάνει φωτογραφίες από την Αδριανούπολη, το Καραγάτς αλλά και από τα πρώτα χρόνια στη Ν. Ορεστιάδα. Συνεργασία υπάρχει και με απόδημους οι οποίοι γράφουν για διάφορα θέματα και γενικά τα μέλη μέσω της εφημερίδας ενημερώνονται για τα τρέχοντα γεγονότα που αφορούν την πόλη. Ένα άλλο σημαντικό επίτευγμα του συλλόγου είναι η ίδρυση του ερευνητικού κέντρου με την ονομασία «Η Αδριανούπολις». Η ερευνητική ομάδα έχει πρόσβαση σε πολλά ιδρύματα, συλλόγους, εκκλησίες και γενικά σε τόπους όπου μπορούν να βρουν

στοιχεία σχετικά με την έρευνά τους. Οικονομικά το τμήμα αυτό εξαρτάται αποκλειστικά από τον σύλλογο, από τις συνδρομές των μελών του, η οποία είναι 10€ η ετήσια συνδρομή και 10 € η εγγραφή, από δωρεές που γίνονται προς τον Σύλλογο από τα μέλη του κ.α.

Στις 8-10 Σεπτεμβρίου 2011 διοργανώθηκε από τον σύλλογο διημερίδα στην οποία πραγματοποιήθηκαν εκδηλώσεις και ομιλίες. Το θέμα της διημερίδας ήταν τα 90 χρόνια από τον Μικρασιατικό και Θρακικό ξεριζωμό. Ανάμεσα στις δραστηριότητες εντάσσονται και οι εκθέσεις βιβλίων ντόπιων συγγραφέων και εκθέσεις ντόπιων εικαστικών δημιουργών. Το 2010 πραγματοποιήθηκε μια τέτοια εκδήλωση στην οποία ντόπιοι δημιουργοί παρουσίασαν τα έργα τους. Πραγματοποιήθηκαν εκθέσεις ζωγραφικής, ξυλογλυπτικής, φωτογραφίας, κοσμημάτων και αγγειοπλαστικής και πραγματοποιήθηκαν στον χώρο όπου στεγάζεται ο Σύλλογος.

Κάθε χρόνο την ημέρα της γιορτής του πολιούχου Αγίου Κυρίλλου γίνεται αρτοκλασία και ομιλία στο πνευματικό κέντρο της εκκλησίας από μέλη του. Καθιερωμένη, πλέον, θεωρείται και η χοροεσπερίδα για τα μέλη και τους φίλους του Συλλόγου καθώς επίσης και η συνάντηση που πραγματοποιείται σε ένα άλσος της Ορεστιάδα με τίτλο «Συνάντηση των απανταχού Ορεστιάδων». Για τη συγκεκριμένη εκδήλωση, ενώ υπάρχει η θέληση για πανελλαδική απήχηση, ωστόσο, μέχρι στιγμής περιορίζεται σε τοπική εμβέλεια.

Ο σύλλογος κατέχει ένα πολύ σημαντικό αριθμό φωτογραφικού υλικού και παλαιών εγγράφων από δωρεές των μελών του. Κάποιες φωτογραφίες έχουν δημοσιευτεί στην εφημερίδα και υπάρχει βλέψη για έκθεση όλων αυτών των εγγράφων μέσα σε αίθουσα όπου στεγάζεται. Επιπρόσθετα, υπάρχει συνεργασία και αδελφοποίηση, σε κάποιες περιπτώσεις, με ομοειδείς συλλόγους όπως με τον «Σύλλογο Αδριανουπολιτών» Αλεξανδρούπολης, «Σύλλογο Αδριανουπολιτών» Ροδόπης με έδρα την Κομοτηνή, τον «Φιλεκπαιδευτικό Σύλλογο Αδριανουπολιτών» Θεσσαλονίκης, τον «Σύλλογο Ορεστιάδων» Θεσσαλονίκης και τον «Σύλλογο Ορεστιάδων» Αθήνας.

Η διοργάνωση εκδρομών προς τις έδρες των παραπάνω συλλόγων για τη γνωριμία των μελών τους και τη σύσφιξη των σχέσεων αποτελεί μέρος της δράσης του. Προς το παρόν, έχουν πραγματοποιηθεί δυο εκδρομές σε τόπους ιστορικού ενδιαφέροντος. Και οι δυο έγιναν στην Αδριανούπολη. Έγινε προσπάθεια για δυο ακόμα σε Θεσσαλονίκη και Σέρρες χωρίς όμως την απαραίτητη συμμετοχή.

Τέλος, η πιο σημαντική, στην παρούσα φάση δραστηριότητά του, αποτελεί η δημιουργία στον χώρο που στεγάζεται πλέον ο σύλλογος ενός κτιρίου το οποίο θα ακολουθεί τα βήματα και την πορεία του «Φιλεκπαιδευτικού Συλλόγου Αδριανούπολης». Αυτό το κτίριο εξωτερικά θα κτιστεί στα πρότυπα του συλλόγου της Αδριανούπολης και θα αποτελεί έναν πολυχώρο όπου θα στεγάζεται η βιβλιοθήκη, πρωτίστως της Αδριανούπολης.

Ένα όνειρο όλων των Καραγατσιανών και Αδριανουπολιτών έγινε πραγματικότητα τον Ιούνιο του 2012. Ύστερα από συντονισμένες προσπάθειες, τόσο του προέδρου αλλά και άλλων, μεταφέρθηκε και εγκαταστάθηκε μόνιμα στα γραφεία του συλλόγου η βιβλιοθήκη της Αδριανούπολης. Μαζί με 5.000 βιβλία και πολλά έγγραφα και φωτογραφίες μεταφέρθηκαν και έπιπλα και γραφεία τα οποία είχαν μεταφερθεί από την Αδριανούπολη. Ωστόσο, ο σύλλογος διαθέτει και ορισμένα οράματα για μελλοντικές δραστηριότητες. Έγινε πρόταση από τον σύλλογο, σε συνεργασία με άλλους τοπικούς συλλόγους, να δημιουργηθεί ένα Μουσείο Σιδηροδρόμου στον χώρο του παλαιού σταθμού που καταστράφηκε πριν μερικά χρόνια από πυρκαγιά. Έγινε, επίσης, πρόταση στο άλσος Καραγατσίου, όπως ονομάζεται η τοποθεσία, να δημιουργηθεί Πάνθεον Θρακών με διάφορες προτομές. Δύο τελευταία οράματα του συλλόγου είναι η προκήρυξη διαγωνισμών σε γυμνάσια και λύκεια της περιοχής, για παράδειγμα διαγωνισμοί ποίησης και λογοτεχνίας.

Παρελθόν – Τόπος – Πολιτισμική ταυτότητα: Μια ενδιαφέρουσα αλλά προβληματική σχέση

Στις 13 Ιουνίου 2010 στην αίθουσα του Πολιτιστικού Κέντρου της Νέας Ορεστιάδας έγινε η παρουσίαση του βιβλίου «Αδριανούπολη, Καραγάτς, Νέα Ορεστιάδα. Μια πόλη» των Κιηγά Δ. και Ριζιώτη Γ. Όπως αναφέρεται στον πρόλογο του βιβλίου «...δημιουργήθηκε η ανάγκη να γραφεί ένα βιβλίο, που να περιλαμβάνει οργανωμένα όλα τα στοιχεία που καταδεικνύουν την ιστορική συνέχεια των κατοίκων της Νέας Ορεστιάδας. Μέσα από τις σελίδες του βιβλίου γίνεται καταρχάς μια προσπάθεια να αναδειχτεί η σημαντικότητα της Θράκης για όλο τον Ελληνισμό και τους γειτονικούς λαούς και στη συνέχεια να γίνει φανερή η ιστορική και πολιτιστική καταγωγή των κατοίκων της Νέας Ορεστιάδας από το Καραγάτς, την Αδριανούπολη, τα υπόλοιπα προάστια της...». Για τους συγγραφείς του βιβλίου αλλά και για τους διοικούντες τον σύλλογο η Νέα Ορεστιάδα είναι η φυσική συνέχεια της Αδριανούπολης και του Καραγατσίου ή Ορεστιάδας όπως ονομάζουμε οι ίδιοι το προάστιο.

Στο σημείο αυτό ας δώσουμε τον λόγο στους ίδιους τους Καραγατσιανούς. «Το Καραγάτς ή καλύτερα Ορεστιάδα όπως το ονομάζουμε εμείς, ήταν ένα από τα πλέον ξακουστά προάστια της Αδριανούπολης. Λόγω του σιδηροδρομικού σταθμού γνώρισε μεγάλη οικονομική ανάπτυξη που αυτή με τη σειρά της συνέβαλε στην πνευματική ανάπτυξη των κατοίκων. Αυτό απετέλεσε κίνητρο να έρθουν στα μέρη μας και να κατοικήσουν πολλοί δυτικοευρωπαίοι όπως Γάλλοι, Γερμανοί αλλά και Αρμένιοι και Εβραίοι. Τούρκους δεν είχαμε στα μέρη μας. Το Καραγάτς ήταν ένα πολυπολιτισμικό μέρος όπου όλοι ζούσαμε αρμονικά και αγαπημένα. Αλλά και σήμερα στην Ορεστιάδα, προσέξτε όχι Νέα Ορεστιάδα αλλά Ορεστιάδα όπως είναι και το όνομα του συλλόγου μας, ζούνε και άλλες φυλές όπως Αρμένιοι. Και αυτοί ήρθαν και μείνανε εδώ μετά τον διωγμό. Για μας Καραγατσιανοί είναι όσοι έζησαν στο Καραγάτς έστω και μια βδομάδα. Εξάλλου και εκεί δεν ήμασταν φυλή. Είπαμε προηγούμενα ότι για μας δεν υπάρχει Νέα Ορεστιάδα. Υπάρχει μόνο Ορεστιάδα αφού θεωρούμε ότι ήμαστε οι κληρονόμοι της Αδριανούπολης...».

Για τους υπεύθυνους του συλλόγου, αλλά και για μεγάλο μέρος των κατοίκων της Νέας Ορεστιάδας, ο τόπος καταγωγής διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη συγκρότηση της σύγχρονης ταυτότητάς τους. Από τις αφηγήσεις των πληροφορητών διαφαίνεται αρχικά ότι οι αναφορές τους στον γενέθλιο τόπο είναι συνεχείς και αποτελούν τον συνδετικό κρίκο με το σήμερα. Ο τόπος καταγωγής λειτουργεί ως μνήμη η οποία συμβάλλει στην αναζήτηση, αρχικά και στη συνέχεια την επιβεβαίωση της ύπαρξης μιας συλλογικής ταυτότητας (Ιντζεσίλογλου, 2000). Μιας συλλογικής ταυτότητας ανεξάρτητης από εθνική καταγωγή, αφού συμπεριλαμβάνουν και όλους όσους έζησαν στο Καραγάτς.

Όμως ας παρακολουθήσουμε τη συνέχεια. «...Σήμερα, στέλνουμε την εφημερίδα μας σε όλη την Ελλάδα, σε όλα τα μέρη όπου κατοικούν απόγονοι Αδριανουπολιτών. Στην Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη, την Κρήτη παντού. Με όλους αυτούς μας συνδέει η Αδριανούπολη και το Καραγάτς. Έχουμε κοινή καταγωγή, ανήκουμε στην ίδια ομάδα ανθρώπων. Και ξέρεις. Αυτοί οι ίδιοι μας τη ζητάνε. Αυτοί επιδιώκουν την επαφή περισσότερο από ότι εμείς. Αυτοί νοσταλγούν πάρα πολύ την πατρίδα και το έχουν ανάγκη, το ζητάνε... Η εφημερίδα μας δεν είναι πολιτική. Περιέχει τα νέα της πόλης. Θα βάλει διάφορα θέματα που αφορούν τον τόπο. Έχει πάρα πολλά στοιχεία για την καταγωγή, έχει πολύ παρελθόν. Εγώ θέλω να ξέρω ποιοι ήταν οι γονείς μου, αυτοί είναι η ταυτότητά μου σε όλες τις περιόδους του ελληνισμού. Θέλω να ξέρω τί κάνανε, τί προσέφεραν. Έχω προγόνους ανθρώπους των γραμμάτων, ανθρώπους που επηρέασαν την κατάσταση; Ταυτότητα; Δεν είναι μόνο αυτά. Είναι κάτι βαθύτερο. Έχει να κάνει, όπως λέμε, με τις συνήθειες, τον πολιτισμό, τη θρησκεία, τα πάντα. Όλα αυτά είναι ένα πακέτο, η ταυτότητα δεν είναι μόνο ένα πράγμα συγκεκριμένο. Γι' αυτό και

προσπαθούμε να φέρουμε στην επιφάνεια μορφές των προγόνων μας που προσέφεραν. Οπότε, παίρνοντας κάποιος, που ζει μακριά, την εφημερίδα αισθάνεται ότι συμμετέχει σε όλα αυτά και αισθάνεται δεμένος με τον τόπο και το παρελθόν του...».

Όπως παρατηρούμε στα λεγόμενα των υπευθύνων, ο τόπος και το παρελθόν έχουν ιδιαίτερη σημασία για τη συγκρότηση της συλλογικής-πολιτισμικής ταυτότητας. Ο τόπος για αυτούς δεν αποτελεί απλά μια γεωγραφική κατηγορία αλλά μια σημαίνουσα έννοια, μια συνεχή αναφορά που συμβάλλει στο χτίσιμο της σύγχρονης πολιτισμικής ταυτότητας (Παπακώστας, 2007) και οριοθετεί έναν μικρόκοσμο (Αυδίκος, 2002). Για αυτούς, όσοι κατοικούσαν στο Καραγάτς, ανεξαρτήτου εθνικότητας και θρησκείας, ήταν όλοι Καραγατσιανοί. Δεν υπήρχε η αντιπαράθεση του «εμείς», Έλληνες στην καταγωγή και χριστιανοί ορθόδοξοι, απέναντι στο «οι άλλοι», αλλόθρησκοι και αλλοεθνείς». Σε αυτούς, βέβαια, δε συμπεριλαμβάνανε του Τούρκους. Για τον λόγο αυτόν θεωρούσαν και τους Αρμένιους Καραγατσιανούς. Για τον λόγο αυτόν θεωρούν και σήμερα Καραγατσιανούς τους Αρμένιους, που οι γονείς τους κατοικούσαν στο Καραγάτς και διαμένουν σήμερα μόνιμα στη Νέα Ορεστιάδα. Αυτό, όμως, έρχεται σε αντίθεση με τα λεγόμενά τους όσον αφορά στην εννοιοδότηση της ταυτότητας. Όταν λένε «Η ταυτότητα έχει να κάνει, όπως λέμε, με τις συνήθειες, τον πολιτισμό, τη θρησκεία, τα πάντα. Όλα αυτά είναι ένα πακέτο, η ταυτότητα δεν είναι μόνο ένα πράγμα συγκεκριμένο» σαφώς και θέτουν όρια. Ο αλλόθρησκος αυτόματα γίνεται ο «άλλος». Αυτός που έχει διαφορετικές συνήθειες, διαφορετικό πολιτισμό τίθεται απέναντι. Ή όταν λένε «...αυτή είναι η ταυτότητά μου σε όλες τις περιόδους του ελληνισμού» θέτουν αυτόματα και ζητήματα εθνικής ταυτότητας. Ίσως, στην περίπτωση αυτή ισχύει αυτό που ισχυρίζεται ο Πρυνεντό (2000): «...σήμερα όταν μιλάμε για «πολιτισμική ταυτότητα», αναφερόμαστε στην πραγματικότητα όχι τόσο σε μια κληρονομούμενη παράδοση (διότι η κληρονομιά αυτή τείνει να γίνει όλο και πιο οικουμενική), αλλά σε μια βιωμένη παράδοση. Με άλλα λόγια, πρόκειται απλώς για κάποιο τρόπο ζωής, για ένα συγκεκριμένο τρόπο του να είσαι». Και σίγουρα για τους Καραγατσιανούς υπήρχε και υπάρχει το κοινό παρελθόν, ο κοινός τρόπος ζωής, η κοινή βιωμένη παράδοση. Αυτή αποτελεί και τον συνεκτικό κρίκο του χθες με το σήμερα, των απανταχού ανά την Ελλάδα Καραγατσιανών. Οι αναφορές στο παρελθόν αποτελούν σημαντικό παράγοντα συγκρότησης της συλλογικής ταυτότητας μιας ομάδας καθώς και της διαπραγμάτευσης της θέσης της στον ευρύτερο κόσμο (Δημητρίου-Κοτσώνη & Δημητρίου, 1996). Ο τόπος καταγωγής, ως μνήμη και η ύπαρξη μιας κοινής μακρόχρονης παράδοσης και πολιτισμικής συνέχειας όχι μόνο συνδέουν τα μέλη μιας ομάδας με αμοιβαίους δεσμούς, όχι μόνο εκφράζουν και επιβεβαιώνουν την ύπαρξη μιας συλλογικής ταυτότητας αλλά επιπλέον ενισχύουν τη συγκρότησή της (Ιντζεσίλογλου, 2000).

Ένας εθνοτοπικός σύλλογος χωρίς χορευτική ομάδα

«... Ήταν λόγιοι ευθύνης που δημιουργήσαμε τον σύλλογο. Δεν τον ιδρύσαμε ούτε για να κάνουμε χορευτικά, υπάρχουν εξάλλου τριάντα χορευτικά συγκροτήματα στην Ορεστιάδα, ούτε κανέναν αθλητικό σύλλογο. Υπάρχουν και απ' αυτούς πολλοί. Φυσικά και ο χορός και το τραγούδι αποτελούν κομμάτι της ταυτότητάς μας αλλά καλύπτεται πλήρως από τους υπάρχοντες συλλόγους. Υπάρχουν ο σύλλογος των Θρακών, των Εβριτών, το Λύκειο Ελληνίδων. Εμείς θέλουμε να δρούμε συμπληρωματικά και δεν ενεργούμε ανταγωνιστικά. Εξάλλου, οι χοροί που λέτε είναι ίδιοι με τους Ανατολικορουμελιώτικους αφού μια μερίδα των κατοίκων του Καραγάτς ήρθε από το Καβακλί της Ανατολικής Ρωμυλίας...».

Το τραγούδι, η μουσική και ο χορός αποτελούν, αναμφισβήτητα, πολιτισμικές πρακτικές «μέσω των οποίων η κοινότητα διαχειρίζεται το παρελθόν και το παρόν της, ανασυγκροτείται σε συμβολικό

επίπεδο και ενσωματώνει στην παράδοσή της τα στοιχεία των σύγχρονων εξελίξεων με ένα δυναμικό τρόπο...» (Νιτσιάκος, 2003). Και το παράδοξο είναι ότι ο σύλλογος, ένας σύλλογος ο οποίος ενδιαφέρεται για το παρελθόν και την ιστορία των προγόνων του, ενδιαφέρεται για τη συγκρότηση και την ενδυνάμωση της σύγχρονης πολιτισμικής ταυτότητας των μελών του, αφήνει τη διαπραγμάτευση και παρουσίαση μέρος της πολιτισμικής του ταυτότητας σε άλλους συλλόγους. Ίσως, η απάντηση μπορεί να βρεθεί στα επόμενα λόγια: «... η παράδοση σε εμάς έχει μια ιδιαιτερότητα. Το Καραγάτς ήταν ένα πολυπολιτισμικό μέρος και δεν είχαμε κάτι... μια ομοιογένεια, κάτι που θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε ξεκάθαρα παράδοσή μας. Για εμάς, παράδοση είναι ένα μείγμα από πολλά ερεθίσματα».

Αποτέλεσμα της πολυπολιτισμικότητας –αγαστής συγκατοίκησης με άλλους πληθυσμούς αλλά και της οικονομικής ανάπτυξης του Καραγάτς ήταν η αστικοποίηση του ελληνικού του πληθυσμού. Κάθε οικογένεια είχε τουλάχιστον ένα μέλος της υπάλληλο και μάλιστα ανώτερο, στον σιδηρόδρομο και η γεωργία έπαψε πολύ νωρίς να αποτελεί το βασικό βιοποριστικό μέσο. Τα περισσότερα παιδιά πήγαιναν στο σχολείο. Οι γυναίκες ασπάστηκαν τον ευρωπαϊκό τρόπο ντυσίματος πολύ νωρίς. Η λατέρνα αποτελούσε μέσο διασκέδασης και τα βαλς και ταγκό αποτελούσαν τους αγαπημένους χορούς των Καραγατσιανών «...η γιαγιά μου μπορεί να μην είχε μάθει γράμματα, πήγε μέχρι τη Δευτέρα δημοτικού, αλλά ήξερε να παίζει μαντολίνο. Η γιαγιά μου η άλλη, από την πλευρά της μητέρας μου, ήταν από αγροτική οικογένεια. Και όμως. Δε βγήκε μια φορά αχτένιστη και απεριποίητη. Πάντα με τα φανταχτερά και εντυπωσιακά δαχτυλίδια, τα βελούδινα φορέματά της. Όλες οι αδερφές το ίδιο. Σαν γυναίκες πρόσεχαν πολύ την εμφάνισή τους. Δεν υπάρχει καμιά φωτογραφία με άλλα ρούχα εκτός των ευρωπαϊκών. Θυμάμαι, παιδάκι ήμουν και θέλαμε παραδοσιακές φορεσιές για το σχολείο. Ζήτησα από τη γιαγιά και μου έλεγε «παιδί μου, εμείς δε φορούσαμε τέτοια ρούχα στο Καραγάτς». Από τα λεγόμενα της πληροφορήτριας εύκολα γίνονται αντιληπτές οι έντονες επιρροές από τους δυτικούς πληθυσμούς με τους οποίους συγκατοικούσαν και η αστικοποίηση του πληθυσμού. Έπρεπε να βρεθεί κοινός τρόπος διασκέδασης ανάμεσα σε όλους τους πληθυσμούς και επόμενο ήταν οι παραδοσιακοί χοροί να μην ταιριάζουν στο περιβάλλον των προξενείων που υπήρχαν στο Καραγάτς, να μην έχουν θέση στην καθημερινή τους ζωή.

Προφορική ή γραπτή παράδοση; Ή και τα δύο μαζί;

«...άλλα ερεθίσματα παίρνανε από τους Ιταλούς, τους Γερμανούς μα κυρίως από τους Γάλλους γιατί ήταν εκεί ο γαλλικός σιδηρόδρομος. Όλα αυτά τα κάνανε δικά τους, δικό τους πολιτισμό... για αυτό λέμε πολιτισμό τους και πολιτισμός μας είναι οι συνήθειές τους, το ντύσιμό τους, τα ακούσματά τους. Αυτά είναι η παράδοσή μας. Παράδοση δεν είναι αυτό που παραδίνει ο ένας στον άλλο; Ότι παραδίνει ο γονιός στον γιό του, ας πούμε; Αλλά αυτά είναι η προφορική μας παράδοση. Προφορική παράδοση είναι που θα κρεμάσουμε τον χαλβά τις αποκριές, θα γιορτάζουμε τότε. Αλλά υπήρχαν και γραπτά δηλαδή τα βιβλία που έμειναν, ιστορικά βιβλία πνευματικών ανθρώπων, βιβλία που είχε ο Φιλεκπαιδευτικός Σύλλογος της Αδριανούπολης για να μορφώνονται οι νέοι. Όλα αυτά είναι η γραπτή μας παράδοση».

Από το παραπάνω απόσπασμα διαφαίνεται για ακόμη μία φορά η έντονη αστικοποίηση του Καραγάτς και γενικά της Αδριανούπολης. Η λόγια ή γραπτή παράδοση φαίνεται να υπερισχύει της προφορικής. Μια αντίληψη η οποία φαίνεται να βρίσκει γόνιμο έδαφος και στους σύγχρονους απογόνους των Καραγατσιανών. Η έκδοση της εφημερίδας, οι εκδόσεις βιβλίων, οι χοροί με βαλς και ταγκό, η «επιστροφή» των 5.000 τόμων και η λειτουργία της βιβλιοθήκης με την μορφή που είχε

στο Καραγάτς είναι εκφάνσεις της λόγιας παράδοσης, εκφάνσεις αστικοποιημένου πληθυσμού. Και πώς θα μπορούσε να είναι διαφορετικά σε ένα πολυπολιτισμικό Καραγάτς;

Συμπεράσματα

Στόχος αυτής της μελέτης ήταν να διερευνηθούν οι δραστηριότητες του συλλόγου απογόνων Καραγατσιανών-Αδριανουπολιτών «Η Ορεστιάδα» και στη συνέχεια αν αυτές συμβάλλουν στη συγκρότηση-ενδυνάμωση της συλλογικής ταυτότητας των Καραγατσιανών-Αδριανουπολιτών σήμερα. Ενός συλλόγου με διάρκεια λειτουργίας μόνο εννέα χρόνια.

Η συλλογική ταυτότητα για τους Καραγατσιανούς - Αδριανουπολίτες έχει μια εντελώς διαφορετική έννοια και συγκροτείται με διαφορετικά κριτήρια από ότι σε άλλες πληθυσμιακές ομάδες. Για τους Καραγατσιανούς-Αδριανουπολίτες το σημαντικό είναι ο χώρος-τόπος και όχι η εθνική καταγωγή. Καραγατσιανοί θεωρούνται όλοι όσοι κατοίκησαν για μεγάλο ή μικρό χρονικό διάστημα στο Καραγάτς ανεξάρτητα από την εθνικότητα. Γάλλοι, Ιταλοί, Γερμανοί, Εβραίοι και Αρμένιοι θεωρούνται Καραγατσιανοί από τη στιγμή που έζησαν στο Καραγάτς.

Αυτή η πολυπολιτισμική συνύπαρξη, σε ένα κοσμικό και αστικό περιβάλλον, είχε ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη μιας αστικής συνείδησης και μιας λόγιας παράδοσης. Ο Φιλεκπαιδευτικός Σύλλογος Αδριανούπολης με το έργο του έπαιξε σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της στάσης αυτής. Μιας στάσης που συνεχίζεται και σήμερα και φαίνεται μέσα από τις δραστηριότητες του συλλόγου των απογόνων τους. «Η Νέα Ορεστιάδα, απλά Ορεστιάδα για μας, είναι η φυσική συνέχεια της Αδριανούπολης και του Καραγάτς. Να σκεφτείς ότι και σήμερα ακόμη περνώντας το τελωνείο και μπαίνοντας στα πρώτα σπίτια η πινακίδα γράφει Edirne, δηλαδή Αδριανούπολη και όχι Καραγάτς» λένε.

Η έκδοση της εφημερίδας με νέα της Νέας Ορεστιάδας αλλά και με παραπομπές στο απώτερο παρελθόν φθάνει σε όλα τα μέρη της Ελλάδας όπου κατοικούν απόγονοι Καραγατσιανών και Αδριανουπολιτών. Θεωρούν την εφημερίδα συνδετικό κρίκο με τον γενέθλιο τόπο και μέσο ενδυνάμωσης της συλλογικής τους ταυτότητας. Μέσα από την εφημερίδα έχουν την αίσθηση ότι ανήκουν στο συγκεκριμένο σύνολο.

Η εγκατάσταση της βιβλιοθήκης του Φιλεκπαιδευτικού Συλλόγου Αδριανούπολης στη Νέα Ορεστιάδα, μέχρι τον Ιούνιο του 2012 βρισκόταν στα γραφεία του συλλόγου Αδριανουπολιτών στη Θεσσαλονίκη, ήταν όνειρο ζωής για τους υπευθύνους του συλλόγου. Και αυτό γιατί πιστεύουν ότι η λειτουργία της θα γίνει ισχυρός πόλος έλξης για τους απανταχού Καραγατσιανούς και μέσο σύσφιξης και ενδυνάμωσης της συλλογικής τους ταυτότητας. Η λειτουργία της βιβλιοθήκης θα συμβάλει στην ανάπτυξη του ερευνητικού κέντρου το οποίο φιλοδοξούν να καταστεί σημαντική πηγή γνώσης όσον αφορά στην ευρύτερη περιοχή της Θράκης αλλά και όπως λένε «...θα βρούμε και όλα αυτά που μας έλλειπαν τόσα χρόνια... πριν το '23, την ιστορία της πόλης μας δηλαδή, η οποία δεν ξεκινά το '23 αλλά χάνεται στα βάθη της ιστορίας».

Στα πλαίσια της ενδυνάμωσης της συλλογικής ταυτότητας ο σύλλογος διοργανώνει τακτικές εκδρομές τόσο σε μέρη όπου κατοικούν Καραγατσιανοί και Αδριανουπολίτες όσο και στην Αδριανούπολη δίνοντας τη δυνατότητα στον κόσμο να έρθει σε επαφή, να γνωρισθούν μεταξύ τους και να δυναμώσουν οι σχέσεις τους. Ταυτόχρονα, με τη διοργάνωση χορών στην Νέα Ορεστιάδα, ειδικά σε ημέρες ορόσημα για αυτούς, παρέχεται η δυνατότητα σε Καραγατσιανούς από όλη την Ελλάδα να έρθουν στην Ορεστιάδα και να συμμετάσχουν σε κοινές εκδηλώσεις όλοι μαζί τονίζοντας την κοινή καταγωγή.

Ο αστικός και πολυπολιτισμικός χαρακτήρας των Καραγατσιανών διαπιστώνεται και από την μη υιοθέτηση πρακτικών που ανήκουν σε αγροτο-κτηνοτροφικούς πληθυσμούς όπως ο παραδοσιακός χορός και η υιοθέτηση χορών όπως βαλς και ταγκό.

Εν κατακλείδι θα λέγαμε ότι ο κοινός τόπος καταγωγής, ως αφορμή για τη δημιουργία και τη λειτουργία του συλλόγου και στη συνέχεια οι δραστηριότητές του, άσχετα αν αυτές μπορεί να θεωρηθούν μέρος της λόγιας παράδοσης, συμβάλλουν σε σημαντικό βαθμό τόσο στη διαμόρφωση όσο και στην ενδυνάμωση αυτής της ιδιότητας συλλογικής-πολυπολιτισμικής ταυτότητας.

Βιβλιογραφία

- Aspraki, G. (2004). Karagatsiot voluntary associations: “Out of love for our village”. *Journal of Modern Greek Studies*, 22, 137-172.
- Αυδίκος Ε. (2002). Το κατσίκι αν πηδήσει το μαντρί, θα βρει να φάει πολύ. Ζώντας στην οδό Αβαντος, στο χώρο εκείθεν της γραμμής. Στο: Οι Ρομά στην Ελλάδα. Αθήνα: Ελληνική Εταιρεία Εθνολογίας, 185-229.
- Βαρβούνης, Μ. (1995). Εξελιξείς και μετασχηματισμοί στον ελληνικό παραδοσιακό πολιτισμό. *Fragmenta*.
- Βεργέτη, Μ. (2000). Από τον Πόντο στην Ελλάδα, διαδικασίες διαμόρφωσης μιας εθνοτοπικής ταυτότητας. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη.
- Δέλτσου, Ε. (2004). Ποντιακές μνήμες και πολιτική: Η δημόσια διαμόρφωση και η σημασία της μνήμης των Ποντίων προσφύγων του 1922 στη Θεσσαλονίκη του 2000. Στο Β. Κ. Γούναρης & Ι. Ι. Μιχαηλίδης (Επιμ.), *Πρόσφυγες στα Βαλκάνια: Μνήμη και ενσωμάτωση*. Ίδρυμα Μουσείου Μακεδονικού Αγώνα, Εκδόσεις Πατάκη, 253-285.
- Δημητρίου-Κοτσώνη, Σ., Δημητρίου, Σ. (1996). *Ανθρωπολογία και ιστορία*. Αθήνα: Καστανιώτη.
- Erikson, E. (1974). *Dimensions of a new identity*. New York: Norton.
- Φίλιας, Β. (1999). *Κοινωνιολογικές προσεγγίσεις*. Αθήνα: Σύγχρονη Εποχή.
- Filippou, F. (2014). The role of the kinetic motif in determining the form and time of dance through the dance “Tis Marias”. *Journal of Physical Education and Sport*, 14 (1), pp.115 – 119.
- Filippou, F. (2015). The first woman’s dancer improvisation in the area of Roumlouki (Alexandria) through the dance “Tis Marias”. *Ethnologia*, 6(b), 1-24. [Online] Available: http://www.societyforethnology.gr/site.pdf/The_first_woman’s_dancer_improvisation.pdf (April 2015).
- Filippou, F. (2016). Constant progress of the “Arapides”- Niggers custom in Nikisiani, Kavala. *Journal of Physical Education and Sport*, 16(1):245 – 251.
- Γκέφου-Μαδιανού, Δ. (1999). *Πολιτισμός και εθνογραφία. Από τον εθνογραφικό ρεαλισμό στην πολιτισμική κριτική*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Ιντζεσίλογλου, Ν. (2000). Περὶ κατασκευής συλλογικών ταυτοτήτων: το παράδειγμα της εθνικής ταυτότητας. Στο Κωνσταντοπούλου, Χ., Μαράτου-Αλιπράντη, Λ., Γερμανός, Δ., Οικονόμου, Θ. (επιμέλεια) «Εμείς και οι άλλοι». Αθήνα: Τυποθήτω.
- Kaeppler, A. (1999). The mystique of fieldwork. In J.T. Buckland (Ed): *Dance in the field, Theory, Methods and Issues in Dance Ethnography*. Great Britain: Macmillan Press, 13-25.
- Kenna, M. (1992). Mattresses and migrants: A Patron Saint’s Festival on a small Greek island over two decades. Στο J. Boisse vain (Ed.), *Revitalizing European rituals*. London: Rutledge.
- Λυδάκη, Α. (2001). *Ποιοτικές μέθοδοι της κοινωνικής μεθόδου*. Αθήνα: Καστανιώτης.

- Μάνος, Ι. (2010). Χορός και ενορχήστρωση της τοπικότητας: Πολιτική, πολιτικοί ως φορείς της εξουσίας και πολιτιστικοί σύλλογοι ως διαχειριστές του πολιτισμού Στο: Αυδίκος Ε. (ed) Λαϊκοί Πολιτισμοί και σύνορα στα Βαλκάνια. Πεδίο, Αθήνα: 223-246.
- Μαντζούκας, Χ. (2008). Σαρακατσαναίοι της Φθιώτιδας. Η διαμόρφωση της μουσικοχορευτικής ταυτότητας των νέων ηλικίας 10-15 ετών σε σχέση με τις προηγούμενες γενιές. Αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή. Αθήνα: Τμήμα Κοινωνιολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο.
- Melucci, A. (1994). *Passaggio d' epoca. Il futuro e adesso*. Milano: Feltrinelli.
- Μουζέλης, Ν. (1978). Νεοελληνική κοινωνία. Όψεις υποανάπτυξης. Αθήνα: Εξάντας.
- Νιτσιάκος, Β. (1995). Από την κοινωνιοδημογραφική αποσύνθεση στη συμβολική ανασυγκρότηση και τη διαχείριση της κοινωνικής μνήμης: Η περίπτωση της Πυρσόγιαννης. Στο Β. Νιτσιάκος (Επιμ.), *Οι ορεινές κοινότητες της Βόρειας Πίνδου: Στον απόηχο της μακράς διάρκειας*. Αθήνα: Πλέθρον, 79-125.
- Νιτσιάκος, Β. (2003). Χτίζοντας τον χώρο και τον χρόνο. Αθήνα: Οδυσσέας.
- Πανόπουλος, Π. (2006). Επιστρέφοντας στον γενέθλιο τόπο: Οι τοπικοί σύλλογοι και η πολιτισμική κατασκευή του τόπου. Στο Ε. Παπαταξιάρχης (Επιμ.), *Περιπέτειες της ετερότητας: Η παραγωγή της πολιτισμικής διαφοράς στη σημερινή Ελλάδα*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια, 87-103.
- Παπακόστας, Χρ. (2007). Χορευτική-Μουσική Ταυτότητα και Ετερότητα: η περίπτωση των Ρομά της Ηράκλειας του ν. Σερρών. Αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας: Τμήμα Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας, Βόλος.
- Παρασκευόπουλος, Ι. (1983). *Εξελικτική ψυχολογία, εφηβική ηλικία*. Τόμος 4ος, Αθήνα.
- Predelli, L. N. (2008). Political and cultural ethnic mobilization: The role of immigrant associations in Norway. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 34(6), 935-954.
- Πρυνεντύ, Ζ. (2000). Πολιτισμική ταυτότητα: Μεταξύ Μύθου και πραγματικότητας. Στο Κωνσταντοπούλου, Χ., Μαράτου-Αλιπράντη, Λ., Γερμανός, Δ., Οικονόμου, Θ. (επιμέλεια) «Εμείς και οι άλλοι». Αθήνα: Τυποθήτω, 49-72.
- Schrover, M. & Vermeulen, F. (2005). Immigrant organizations. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 31(5), 823-832.
- Sutton, S. B. (1983). Rural-urban migration in Greece. Στο M. Kenny & D. Kertzer (Eds.), *Urban life in Mediterranean Europe: Anthropological perspectives*. Urbana, Illinois: University of Illinois Press.
- Thompson, P. (2002). *Φωνές από το παρελθόν: Προφορική ιστορία*. Αθήνα. Πλέθρον.
- Τσοτσόρος, Ευ. (2001). *Η συγκρότηση του βιομηχανικού κεφαλαίου στην Ελλάδα (1898-1939)*. Τομ. Α΄. Αθήνα: Μ.Ι.Ε.Τ.
- Τσουκαλάς, Κ. (1985). *Εξάρτηση και αναπαραγωγή*. Αθήνα, Θεμέλιο.
- Ψημίτης, Μ. (2000). Η ατομική επιλογή ως παράγοντας πολιτισμικής ταυτότητας σε συνθήκες πολυπλοκότητας. Στο Κωνσταντοπούλου, Χ., Μαράτου-Αλιπράντη, Λ., Γερμανός, Δ., Οικονόμου, Θ. (επιμέλεια) «Εμείς και οι άλλοι». Αθήνα: Τυποθήτω.

The cultural associations as administrators of culture. The example of the cultural association “Orestiada” of New Orestiada

Xatzidimitriou, E.*, Filippou, F.¹, Pitsi, A.¹, Masadis, G.¹, Koupani, A.¹, Samara, E.²

¹Democritus University of Thrace

²25th High School of Katerini

ABSTRACT

The 50's and 60's are considered decades of landmarking for Greek society. The movement of the rural population to urban centers had effects and formation of collective identity of Greek since determinant is equipped the type of society in which is incorporated the person. The purpose of the investigation is to determine whether and to what extent the activities of the Association of the descendants of Karagatsianon - Adrianopoliton “Orestiada” contribute to formation of Orestiada-strengthening of collective identity of Karagatsianon- Adrianopoliton today. For the collection and analysis of data of the survey was used a qualitative method for collection and analysis of data. The most important activities of the Association are: the regular version of the newspaper, the extradition of books related to the Karagats, a research Centre called “Adrianopolis”, function library and perform dances and excursions aimed to strengthen relations between members of the association. In conclusion, we would say that the common place of origin, as a pretext for the establishment and operation of the Association and then its activities, whether they can be considered part of the oral tradition substantially both in the formation and strengthening of this special collective-multicultural identity.

Key words: social development; collective identity; cultural association; dancing identity.

Corresponding address:

Eygenia Xatzidimitriou
Democritus University of Thrace
Department of Physical Education and Sport Sciences
University Campus, 69100 Komotini

E-mail:

eyg_eniaxatz@hotmail.com